

De controverse rond de verhouding tussen de artikelen 126 en 134 van het RVA-Besluit in het licht van de verschillende interpretatiemethodes

David D'Hooghe

In rechtspraak en rechtsleer is na het Cassatiearrest van 26 september 1977 (1) een hevige controverse ontstaan m.b.t. de verhouding tussen de artikelen 126 en 134 van het Werkloosheidsbesluit (K.B. 20 december 1963).

Het is niet mijn bedoeling nog meer argumenten voor of tegen deze cassatierechtspraak te ontwikkelen.

Wel leek het mij interessant de gegeven argumenten naar hun waarde te onderzoeken in het licht van de verschillende interpretatiemethodes zoals die door Van Hoecke grondig geanalyseerd werden in "De interpretatievrijheid van de rechter" (2).

Alvorens dit onderzoek aan te vatten, acht ik het toch noodzakelijk een bondige samenvatting te geven van de problematiek die hier aan de orde is. Voor een uitvoerige behandeling ervan verwijs ik naar de uitgebreide literatuur terzake (3).

I. DE VERHOUDING TUSSEN ART. 126 EN 134 VAN HET WERKLOOSHEIDSBESLUIT

1. *Probleemstelling*

Art. 126, eerste lid, bepaalt dat de werknemer slechts aanspraak heeft op werkloosheidsuitkering indien hij werkloos wordt "wegens omstandigheden onafhankelijk van zijn wil" (eigen cursivering).

(1) Cass., 26 september 1977, *R.W.*, 1977-78, 1915.

(2) VAN HOECKE, M., *De Interpretatievrijheid van de Rechter*, Antwerpen, Kluwer, 1979, 432 p.

(3) VAN LANGENDONCK, J., "Vrijwillige werkloosheid", in *Sancties in de Werkloosheid*, Antwerpen, Kluwer, 1982, 7-25.

VAN LANGENDONCK, J., "Vrijwillige en onvrijwillige werkloosheid", *J.T.T.*, 1978, 189-192.

VAN LANGENDONCK, J., "De reglementering en de Cassatierechtspraak inzake vrijwillige werkloosheid", *R.W.*, 1983-84, 2570-2574.

VAN HOOGENBEMT, H., "De Cassatierechtspraak inzake vrijwillige werkloosheid: Hebben de critici het bij het rechte eind?", *R.W.*, 1983-84, 1609-1626.

VAN HOOGENBEMT, H., "Nawoord op de reactie van J. Van Langendonck", *R.W.*, 1983-84, 2575-2577.

Daarnaast bepaalt art. 134 dat, indien de werknemer werkloos is of wordt "door eigen schuld of toedoen" (eigen cursivering), zijn uitkering beperkt wordt overeenkomstig de artikelen 135 e.v. Deze beperking houdt een verlies van aanspraak op uitkeringen in gedurende een bepaalde periode.

Het probleem nu betreft de onderlinge verhouding tussen deze artikelen, m.a.w. moeten ze afzonderlijk dan wel cumulatief worden toegepast?

Deze vraag is van groot praktisch belang zoals uit het volgende mag blijken. Stellen we dat iemand werkloos is of wordt door eigen schuld (hetzij door werkverlating zonder wettige reden, hetzij door weigering van een passende dienstbetrekking, hetzij door ontslag om billijke reden) en dat zijn recht krachtens art. 134 gedurende bv. 3 maanden wordt opgeschort en dat hij daarna geen werk meer vindt.

Indien alleen art. 134 van toepassing is, zal hij na verloop van 3 maanden automatisch terug gerechtigd zijn op uitkeringen.

Indien er een cumulatieve toepassing van art. 126 en 134 is, zal hij geen aanspraak op vergoedingen meer kunnen maken daar hij vrijwillig werkloos is geworden.

2. Opvatting van het Hof van Cassatie

Het Hof gaat ervan uit de werkloosheidsverzekering alle recht op uitkeringen weigert wanneer de werkloosheid een vrijwillig karakter draagt. Immers, in dat geval voldoet men niet aan de vereisten van art. 126 K.B. om uitkeringsgerechtigd te zijn.

Wanneer nu blijkt dat de werknemer werkloos wordt door zelf het werk te verlaten zonder wettige reden, dan wordt hij juris et de jure vermoed niet werkloos te zijn door omstandigheden onafhankelijk van zijn wil en moet hem bijgevolg het recht op werkloosheidsuitkeringen worden ontzegd. De schorsing voorzien door art. 134 wordt opgevat als een soort extra-sanctie wegens de verzwarende omstandigheid dat de werkloosheid te wijten is aan de eigen schuld van de werkloze.

II. DE ARGUMENTEN VOOR EN TEGEN DE CASSATIE-RECHTSPRAAK IN HET LICHT VAN DE VERSCHILLENDE INTERPRETATIEMETHODES

Uitgangspunt is de vaststelling dat elk argument een bepaalde interpretatie van een wettekst inhoudt.

Van Hoecke stelt dat een wettekst nooit duidelijk kan zijn op zichzelf (4). De betekenis van de tekst wordt integendeel gedetermineerd door de kontekst waarin deze gelezen wordt.

Alle interpretatiemethodes zijn dan kontekstsitueringen waarbij een bepaalde kontekst relevant wordt geacht.

Hier wil ik onderzoeken welke interpretatiemethodes er schuilgaan achter de verschillende argumenten en nagaan welke waarde eraan gegeven kan worden.

1. *De Grammaticale Interpretatie*

Deze interpretatie kent een betekenis toe aan een wettekst op basis van de woorden zelf van die tekst, zonder met enige kontekst rekening te houden. Van Hoecke noemt dit de meest willekeurige interpretatie (5).

- De voorstanders van de Cassatierechtspraak (Van Hoogenbemt) stellen dat het begrip 'werkloos door eigen schuld of toedoen' (art. 134) valt onder het begrip 'niet werkloos door omstandigheden buiten zijn wil' (art. 126) wat impliceert dat de toepassing van art. 134 die van art. 126 insluit. De tegenstanders (Van Langendonck) echter leiden uit het verschillend woordgebruik net het tegenovergestelde af.
- Van Langendonck stelt dat art. 126, eerste lid slechts een inleidend en algemeen beginsel verwoordt, waar Van Hoogenbemt uit de structuur van hetzelfde artikel afleidt dat de tekst voldoende geconcretiseerd is.

De grammaticale interpretatie leidt dus tot een impasse van voor- en tegenargumenten en kan dan ook geen oplossing bieden.

2. *De Systematische Interpretatie*

Volgens deze methode wordt een wettekst geïnterpreteerd in het licht van de wetteksten die de te interpreteren bepaling omringen en de hele wetgevingskontekst (6).

- Deze methode maakt gebruik van een aantal interpretatieregels zoals de *a fortiori* en *a contrario* redeneringen. De *a fortiori* redenering houdt in dat men een wettekst toepast op een situatie hoewel die niet uitdrukkelijk in de wet is voorzien, op

(4) VAN HOECKE, M., o.c., nr. 84.

(5) *Ibid.*, nr. 131.

(6) Zie *Ibid.*, nrs. 137-191.

grondvan de overweging dat het voorziene geval belangrijker is dan het niet-voorziene geval.

Zo hanteert het Hof deze interpretatieregel stellende dat, indien men geen aanspraak heeft op uitkeringen doordat men niet onvrijwillig werkloos is, men dan zeker geen aanspraak kan maken op vergoedingen indien men werkloos is door eigen toedoen.

De *a contrario redenering* is het spiegelbeeld van de a fortiori redenering en wordt gehanteerd door de tegenstanders van de Cassatierechtspraak waar ze stellen dat 'werkloosheid door eigen schuld of toedoen' niet valt onder de situatie voorzien in art. 126, op grond van de overweging dat de wetgever deze situatie elders (art. 134) uitdrukkelijk heeft voorzien.

Een andere (relevantere) interpretatiebenadering die we ook herkennen in de argumentatie tegen de Cassatierechtspraak is die van de *rechtsverfijning*. Dit betekent dat een wettekst niet wordt toegepast op een geval dat nochtans wel begrepen is onder de prima-facie betekenis ervan. Men stelt dan dat art. 126 wel het geval bedoeld in art. 134 omvat, maar de regel van art. 126 is te algemeen zodat de toepassing ervan in strijd komt met andere rechtsregelen, in de eerste plaats met art. 134 zelf.

- Volgens Van Langendonck moet men art. 134 interpreteren in overeenstemming met de ontslagvrijheid en de eis van non-discriminatie die in de wetgeving hun grondslag vinden.
Immers, zo stelt hij, de gezamenlijke toepassing van de artikelen 126 en 134 dwingt de werknemer tot uiterste serviliteit tegenover de werkgever opdat een eventuele afdanking geen enkel element van vrijwilligheid zou inhouden.
Van Hoogenbemt stelt ten onrechte dat het hier niet gaat om een juridisch, maar om een sociaal argument.
- Volgens Van Langendonck vindt de theorie van de risicoverdeling steun in de kontekst van de artikelen 134 en 150. Deze theorie stelt dat de werkloze gedurende de uitsluitingsperiode geacht wordt vrijwillig werkloos te zijn, daarna wordt hij opnieuw geacht onvrijwillig werkloos te zijn daar hij, mede door externe factoren, vermoed wordt niet verantwoordelijk te zijn voor het voortduren van de werkloosheid. Dit risico wordt dan weer door de maatschappij gedragen. Van Hoogenbemt beroept zich op hetzelfde artikel 134 alsmede op de termen van art. 126 om deze theorie te verwerpen.
- Ook het argument dat steunt op het onderscheid tussen het Publiek Recht, waartoe de werkloosheidsreglementering behoort, en het Privaat Recht, waartoe het verzekeringsrecht behoort, steunt op de logisch interpretatie. Van Langendonck stelt immers dat, door de in-

terpretatie van het Hof, de uit het verzekeringsrecht afkomstige regel der onverzekerbaarheid van een zelf in het leven geroepen risico (werkloosheid), binnengevoerd wordt in een publiekrechtelijke regeling. Dit mag echter maar gebeuren in de mate dat zulks door een tekst uitdrukkelijk is voorgeschreven.

3. *De Historische Interpretatie*

Deze methode interpreteert een wettekst in de kontekst van de juridische en maatschappelijke factoren die de wettekst voorafgaan en erop volgen (7).

Zo verwerpt Van Hoogenbemt het vorige argument i.v.m. de onverzekerbaarheid voor eigen risico door erop te wijzen dat de werkloosheidsreglementering haar oorsprong vindt in privaatrechtelijke systemen van verzekering en bijstand.

4. *Interpretatie in de kontekst van de voorbereidende werken*

Daar de gegeven argumenten geen beroep doen op de voorbereidende werken, ga ik hier niet verder op in.

5. *De Teleologische Interpretatie*

Het uitgangspunt van deze methode is de vaststelling dat elke wet een middel is om een bepaald doel te bereiken, zodat de tekst vanuit dit doel moet begrepen worden. Men moet dus zoeken naar de *ratio legis* van de wettekst, en dit door het aanwenden van de andere interpretatiemethodes (8). De cruciale vraag luidt dan: wat is het doel van art. 134?

Van Langendonck zegt: "een tijdelijke schorsing van het recht op uitkeringen als sanctie voor de 'schuldige werkloosheid'".

Van Hoogenbemt en het Hof van Cassatie stellen dat art. 134 een 'bijkomende sanctie voor een versterkte vorm van vrijwillige werkloosheid' beoogt. Zonder hier een standpunt te willen innemen, lijkt deze bepaling van de *ratio legis* toch een zwakkere schakel te zijn in de argumentatie van het Hof en Van Hoogenbemt.

Er werd reeds vermeld dat de *ratio legis* gevonden wordt door het gezamenlijk aanwenden van de verschillende interpretatiemethodes. Welnu, het doel van art. 134 zoals door Van Langendonck geformuleerd, steunt op de door hem aangehaalde argumenten. Ik heb echter de indruk dat Van Hoogenbemt weliswaar op grondige wijze de argu-

(7) Zie *Ibid.*, nrs. 222-271.

(8) Zie *Ibid.*, nr. 272.

menten van Van Langendonck neutraliseert, doch daarmee nog geen argumenten aangeeft om zijn opvatting over de ratio legis te ondersteunen.

De opvatting volgens dewelke art. 134 een bijkomende sanctie voor een versterkte vorm van vrijwillige werkloosheid beoogt, lijkt dan ook eerder een resultaat te zijn van de interpretatie van het Hof, dan wel de grondslag ervan.

BESLUIT

In het voorgaande werden de verschillende argumenten niet op hun inhoudelijke waarde getoetst. Ik heb integendeel pogen aan te tonen dat deze argumenten een bepaalde interpretatiebenadering van de wetteksten insluiten.

Ik kan dan ook niet besluiten tot de juistheid van de ene of de andere stelling.

Toch luidt dit onderzoek tot de merkwaardige vaststelling dat zowel de argumenten voor als tegen de cassatierechtspraak berusten op *dezelfde* interpretatiemethodes. Deze worden echter op een *verschillende* wijze gehanteerd naargelang het gewenste resultaat.